

ВИСНОВОК

про наукову та практичну цінність дисертації

Збродько Тетяни Іванівни

на тему "Особливості переживання психологічної безпеки клієнтом в

процесі психологічного консультування",

поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 5 –

соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 – психологія

1. Актуальність. Актуальність роботи зумовлена необхідністю забезпечення психологічної безпеки клієнтів у процесі консультування. В умовах війни в Україні зростає попит на психологічну допомогу, що вимагає глибшого дослідження питань безпечності терапевтичних процесів, аби запобігти небажаним подіям і посилити позитивний вплив психологічного консультування та психотерапії. Психологічна безпека клієнта визначає якість психологічної допомоги, сприяє формуванню довіри й запобігає ретравматизації клієнтів.

Травматичний досвід багатьох осіб, які звертаються по психологічну допомогу, робить їх особливо вразливими. Недостатній розвиток етичної та правової інфраструктури, а також брак механізмів реагування на порушення у цій сфері створюють додаткові ризики. Це зумовлює потребу у ґрунтовному вивченні чинників, що сприяють або перешкоджають формуванню безпечного терапевтичного середовища, та у розробці науково обґрунтованих підходів до оптимізації психологічної безпеки.

У роботі запропоновано інтегративну модель переживання психологічної безпеки клієнтом, що враховує безпеку клієнта на рівні його індивідуальних особливостей, взаємодії з терапевтом, особливостей терапевтичного процесу та зовнішнього контексту. Такий підхід дає змогу деталізувати структуру психологічної безпеки, виявити ризики та запропонувати теоретичні засади для їх оцінювання. Аналіз зв'язку негативного досвіду психологічного

консультування та психологічного благополуччя клієнта розширює розуміння цього феномену та сприяє подальшому розвитку теорії психологічної допомоги.

Результати дисертації мають практичне значення для покращення якості та безпеки надання психологічних послуг. Запропоновані рекомендації дозволять зменшити ризики небажаних подій у психологічному консультуванні та психотерапії, підвищити рівень довіри клієнтів, адаптувати підходи до індивідуальних потреб, а також вдосконалити етичні й професійні стандарти у психологічній спільноті.

Об'єктом дослідження Збродько Т.І. стала психологічна безпека особистості. **Предметом** дослідження є особливості переживання психологічної безпеки клієнтом в процесі психологічного консультування.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з проблематикою науково-дослідної роботи відділу соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України за темою «Соціально-психологічні стратегії формування здорового способу життя особистості в умовах суспільної нестабільності» (державний реєстраційний номер 0122U001680).

3. Наукова новизна отриманих результатів не викликає сумнівів, адже проблема психологічної безпеки клієнта в процесі психологічної допомоги є недостатньо вивченою, особливо в контексті масштабних викликів, що постали перед системою психологічної допомоги внаслідок війни, розв'язаної РФ проти України.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному теоретичному й емпіричному аналізі психологічної безпеки клієнта в процесі психологічного консультування як багатовимірного феномену, що охоплює внутрішні й зовнішні чинники. Вперше розроблено й верифіковано інтегративну модель психологічної безпеки клієнта, яка включає чотири основні компоненти: клієнт, терапевт, терапевтичний процес і контекст, а також додаткові компоненти — управління ризиками та культуру безпеки у професійній спільноті. Емпірично встановлено відмінності у структурі психологічних проблем клієнтів з високою

та нормативною ситуативною тривожністю, зокрема їхній зв'язок із рівнем травматичного досвіду, депресії, дистресу та міжособистісного функціонування, що підтверджує необхідність індивідуалізованого підходу до забезпечення їхньої психологічної безпеки. Доведено, що негативний досвід попереднього консультування та психотерапії пов'язаний зі зниженням довіри до інших людей, підвищенням рівня особистісної тривожності та посиленням симптомів комплексного посттравматичного стресового розладу, що дозволяє уточнити ключові ризики ретравматизації у процесі консультування та психотерапії. Уточнено поняття психологічної безпеки клієнта, яке визначено як динамічний стан, що включає відсутність загроз психологічному благополуччю та суб'єктивне відчуття захищеності в терапевтичному просторі. Введено поняття функціональної безпеки, що описує здатність клієнта підтримувати стабільність навіть у несприятливих терапевтичних умовах. Уперше визначено соціально-демографічні предиктори ставлення до психологічної допомоги в українському суспільстві, серед яких стать, вік, рівень освіти, досвід міграції через війну тощо, що сприяє адаптації терапевтичних підходів до потреб різних соціальних груп. Окрему увагу приділено впливу воєнного контексту на психологічну безпеку клієнтів, що проявляється в посиленні значення емоційної компетентності терапевта та адаптації терапевтичних підходів до роботи з клієнтами, які пережили травматичні події. Розроблено практичні рекомендації щодо оптимізації психологічної безпеки клієнтів у процесі консультування, які охоплюють запобігання небажаним подіям, розвиток культури професійної відповідальності, впровадження механізмів інформованої згоди та психоедукації клієнтів, що дозволяє підвищити якість психологічної допомоги й довіру до психологічних послуг.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Дисертаційна робота ґрунтується на комплексному теоретичному й емпіричному аналізі феномену психологічної безпеки клієнтів у процесі психологічного консультування. Авторка демонструє глибоке розуміння проблематики, спираючись як на фундаментальні, так і сучасні дослідження в

галузях соціальної психології, консультування та психотерапії, а також етики. Це дає змогу доповнити та розширити наявні наукові підходи власними результатами.

Емпіричне дослідження, проведене в межах роботи, передбачало системне вивчення ключових аспектів психологічної безпеки з використанням широкого спектра методів збору й обробки даних. Завдяки цьому вдалося виявити структуру психологічної безпеки клієнтів, її предиктори, а також особливості суб'єктивного переживання безпеки. Підкреслено багатовимірність поняття, що охоплює чинники, пов'язані з клієнтом, терапевтом, терапевтичним процесом та контекстом, зокрема у воєнних умовах. Окрему увагу привертають виявлені соціально-демографічні предиктори ставлення до психологічної допомоги в умовах війни, які відображають специфіку українського суспільства.

Проведене емпіричне дослідження дало змогу визначити особливості переживання психологічної безпеки, зумовлені взаємодією об'єктивних умов терапевтичного простору та суб'єктивними характеристиками клієнта; виявити розбіжності у структурі психологічних проблем і запитах щодо безпеки в осіб із різним рівнем ситуативної тривожності; а також встановити зв'язок негативного досвіду консультування та психотерапії з показниками психологічного благополуччя..

Отримані результати розширюють розуміння феномену психологічної безпеки в контексті психологічного консультування та психотерапії й формують підґрунтя для подальших наукових досліджень. Вони також сприятимуть розробці практичних підходів до підвищення ефективності психологічної допомоги й запобігання негативним наслідкам у процесі консультування та психотерапії.

Практична цінність роботи полягає у можливості застосування її результатів у психологічній практиці, зокрема для адаптації терапевтичних методів під потреби клієнтів із травматичним досвідом, розробки рекомендацій із підвищення якості консультування та запобігання ретравматизації. Основні положення дослідження можуть бути інтегровані в навчальні програми для

психологів і психотерапевтів; сприяти розробці стандартів психологічної допомоги й програм психосоціальної підтримки у війсьній та поствійсьній періоди; а також формуванню чітких етико-психологічних протоколів роботи з клієнтами.

Слід відзначити творчий підхід авторки до написання роботи й уміння шукати нетривіальні рішення в методології. Це свідчить про її наукову зрілість та особисту зацікавленість досліджуваною проблематикою.

5. Використання результатів роботи. Матеріали дисертації пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: Всеукраїнському міжвідомчому психологічному форумі "Забезпечення психологічної допомоги в секторі Сил оборони України" (30 червня 2022 року); I Міжнародній науково-практичній конференції "Психологічне здоров'я особистості в контексті процесів глобалізації: методологія дослідження, реалії та перспективи" (4 листопада 2022 року); Міжнародному форумі "Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу" (м. Київ, 16 лютого 2023 року); IV Міжнародній науково-практичній конференції "Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій" (6–7 квітня 2023 року); науково-практичній конференції з міжнародною участю "Українська психологія. XXI століття. Початок" (Дні української психології в Берліні) (м. Київ, 27–28 квітня 2023 року); звітній науковій конференції "Соціальна і політична психологія сьогодні: Здобутки, проблеми, нові рубежі" (до 30-річчя Інституту соціальної та політичної психології НАПН України) (6–7 березня 2024 року); XI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції "Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології" (м. Луцьк, 13–17 травня 2024 року), на засіданнях відділу соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України (2021–2024 рр.).

6. Особиста участь авторки у проведенні дослідження, результати якого викладені в тексті кваліфікаційної роботи, підтверджується її систематичною

науково-дослідницькою діяльністю та представленням здобутків у професійній спільноті.

Дисертаційна робота виконана у відділі соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, науковий керівник – Титаренко Тетяна Михайлівна, доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України, головний науковий співробітник лабораторії соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

7. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача. За результатами досліджень опубліковано 10 одноосібних наукових праць, у тому числі 4 статті, що внесені до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів, 3 з них входять до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, та 6 праць, що належать до матеріалів та тез конференцій.

А) Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Збродько, Т. І. (2023). Чи залежать етичні уявлення психологів-консультантів від здатності до розпізнавання етичних дилем? Габітус, (47), 176–182. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.47.31>

2. Збродько, Т. І. (2024). Що заважає клієнту почуватися безпечно в процесі психотерапії: Пілотажне дослідження. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки», (2), 5–13. <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2024-2-1>

3. Збродько, Т. І. (2024). Чи готові українці до психологічної допомоги: Соціально-демографічний аспект. Проблеми політичної психології, 15. <https://doi.org/10.33120/popp-vol15-year2024-151>

4. Збродько, Т. І. (2024). Теоретична модель переживання психологічної безпеки клієнтом в процесі психотерапії: Інтеграція клієнтських, терапевтичних

та контекстуальних чинників. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія Психологія., 35 (74)(5), 21–29. <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.5/04>

Б) Опубліковані праці апробаційного характеру:

5. Збродько, Т. І. (2022). Психотерапія в умовах війни: Етичні аспекти. У Забезпечення психологічної допомоги в секторі сил оборони України: Зб. тез всеукр. міжвід. психол. форуму, м. Київ, 30 червня 2022 р. (с. 167–170). Вид-во Людмила.

6. Збродько, Т. І. (2022). Ризики, пов'язані з онлайн-психотерапією в контексті процесів глобалізації. Психологічне здоров'я особистості в контексті процесів глобалізації: Методологія дослідження, реалії та перспективи: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (с. 59–61). ТОВ "Про формат".

7. Збродько, Т. І. (2023). Особистість психотерапевта як фундаментальний чинник безпеки в процесі психотерапії. Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій: Збірник наукових праць (с. 59–65). МВЦ «Медінформ».

8. Збродько, Т. І. (2023). Інтерсуб'єктивний досвід психологічної безпеки в діаді. Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу: Зб. матеріалів міжнар. форуму, м. Київ, 16 лют. 2023 р. (с. 208–209). Український державний університет імені Михайла Драгоманова.

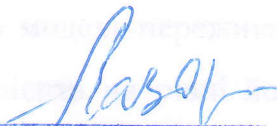
9. Збродько, Т. І. (2023). Чи має бути особиста терапія обов'язковою для терапевта в процесі навчання? Українська психологія. ХХІ століття. початок. (дні української психології в берліні): Матеріали науково-практ. конф. з міжнар. участю / за ред. В.Г. панка, м. Київ, 27–28 квіт. 2023 (с. 408–411).

10. Збродько, Т. І. (2024). На шляху до зцілення між страхом і відкритістю: Типові образи українців, які шукають (або не шукають) психологічної допомоги. Особистість і суспільство: Методологія та практика сучасної психології: Матеріали XI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (13-17

трав. 2024 р.) / за заг. ред. Я. О. Гошовського, м. луцьк. луцьк, 20 (с. 51–53).
Волинський національний університет імені Лесі Українки.

Отже, вважаємо, що дисертація Т.І. Збродько "Особливості переживання психологічної безпеки клієнтом в процесі психологічного консультування", подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає всім встановленим вимогам до дисертаційних робіт. За своїм теоретичним рівнем, науковою новизною, практичною значущістю та оформленням робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. "Про затвердження Вимог до оформлення дисертації" та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022, та відповідає напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Головуючий розширеного засідання
відділу соціальної психології особистості
Інституту соціальної та політичної
психології НАПН України,
кандидат філософських наук,
в.о. завідувача відділу
соціальної психології особистості
ІСПП НАПН України

Б.П. Лазоренко

